

ЛАТИНСЬКА МОВА І
МЕДИЧНА
ТЕРМІНОЛОГІЯ

- Олеся Василівна ЛАЗЕР-ПАНЬКІВ,
кандидат філологічних наук, доцент
- Інститут філології, кафедра загального
мовознавства, класичної філології та
неоелліністики (ауд. 141)
- *rinaх.com.ua*

• *Kappa Lambda* (<https://t.me/lambdaskappa>)

• **kappalambda_classics**

The image features a background of thin, vertical, light blue lines of varying lengths and positions, creating a textured, rain-like effect. A solid teal horizontal bar spans the width of the image, positioned in the lower half. The title text is centered within this bar.

ІСТОРІЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

LINGUA LATINA

- класична мова
- Lingua Latina, Latium, Latini, Roma

- Латинська мова стала панівною на Апеннінському півострові
- Латинська мова стає офіційною мовою Римської імперії

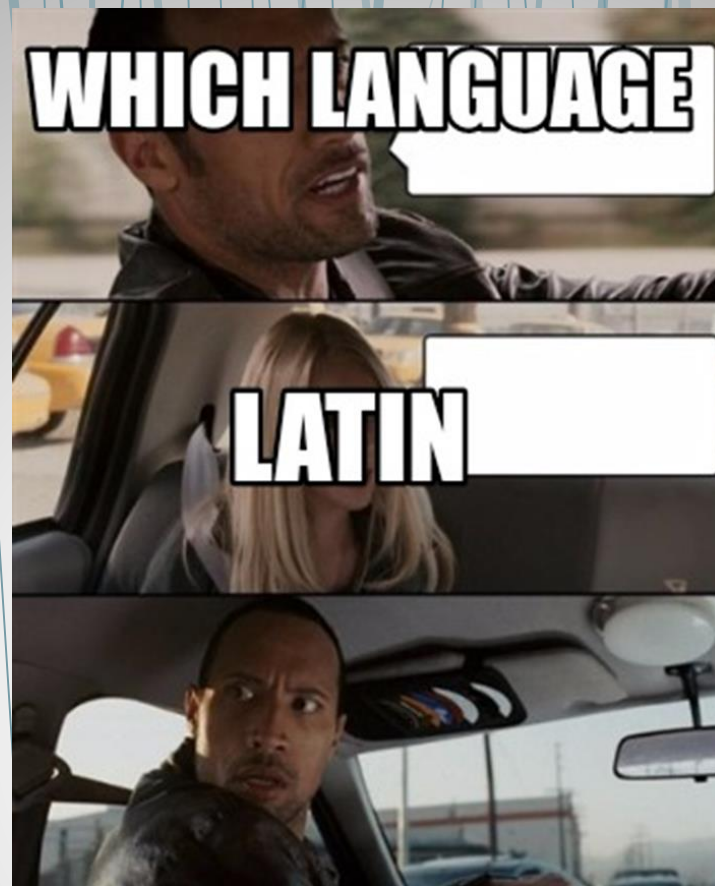

- Падіння Римської імперії в 476 році
- Романські мови – сучасні мови, які розвинулися на основі латини у VI-IX століттях

ВПЛИВ ГРЕЦЬКОЇ МОВИ

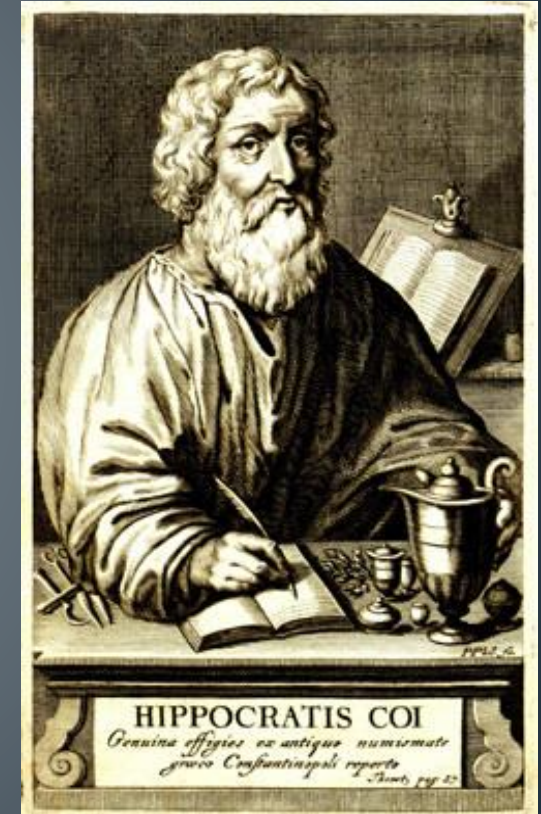
- латина постійно відчувала на собі вплив давньогрецької мови (з 8 ст. до н. е., коли з'явилися перші грецькі колонії на Півдні Італії)
- у 146 р. до н. е. – підкорення Греції Римом
- У цей період грецька мова була другою мовою імперії, а двомовність — характерним явищем римського життя.
- Латинська мова запозичує багато грецької лексики (зокрема наукових понять з різних областей знань, у тому числі й з медицини).
- Медична та фармацевтична термінологія з давніх-давен формувалися на двомовній основі.

**ЧОМУ СТУДЕНТИ-МЕДИКИ ПОВИННІ
ВИВЧАТИ ЛАТИНУ?**

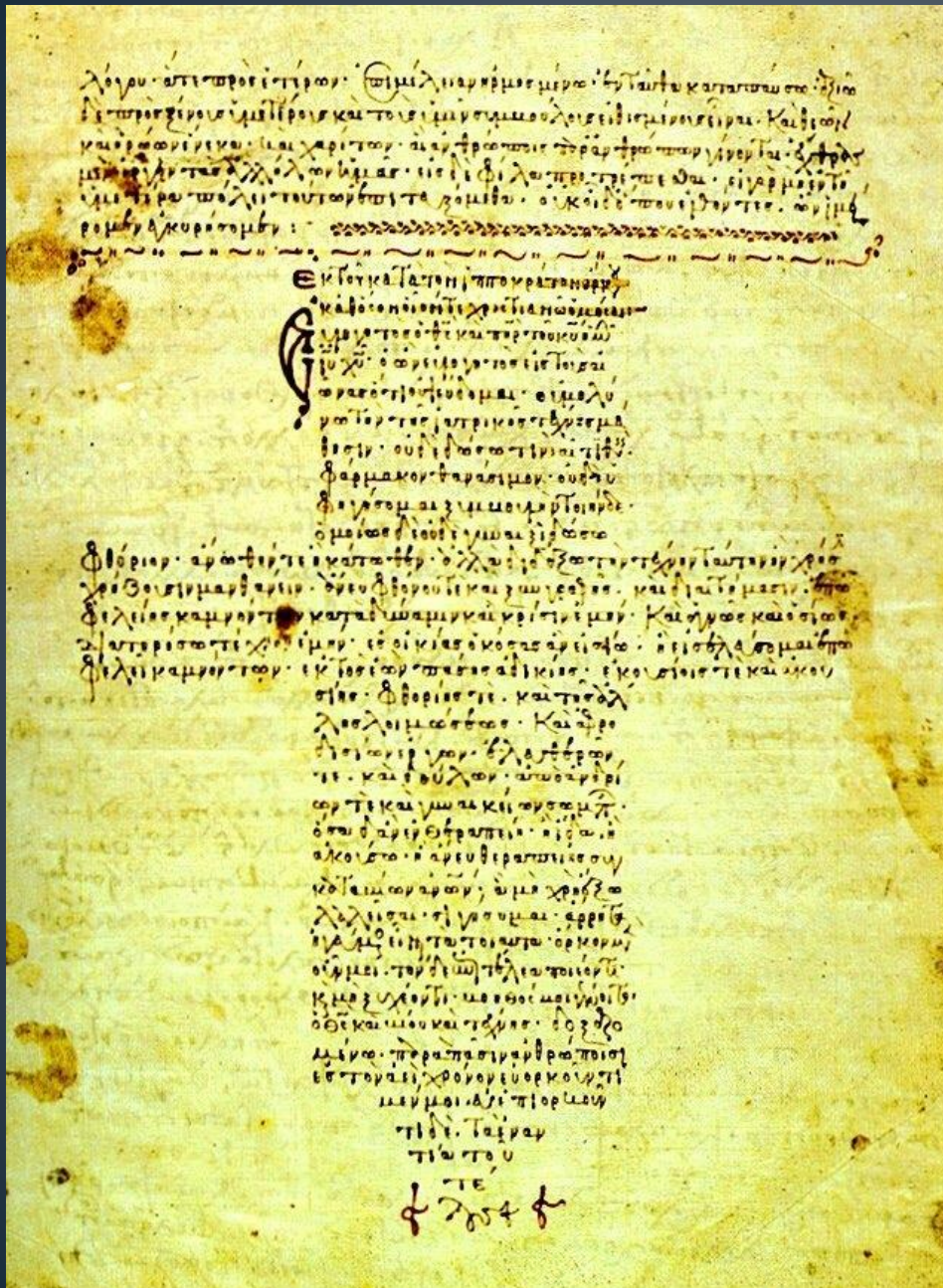
1) ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

- Гіппократ з острова Кос (460-377) – «батько» медицини.
- «Corpus Hippocraticum» («Гіппократовий корпус») – енциклопедія давньогрецької медицини:
 - відомості стосовно запобігання недугам, їх лікування, діагностики, а також впливу довкілля та клімату на здоров'я людини (багато з них використовуються і сьогодні (артрит, нефрит, плеврит))
 - зафіксовано багато медичних назв
 - розроблені етичні норми для лікарів, які дійшли до нашого часу у вигляді «Клятви Гіппократа».
 - сформульовано теорії, які панували у медицині до XVIII ст.

КЛЯТВА ГІППОКРАТА

- Вважається, що документ було створено у 5 ст., проте місце знаходження оригіналу невідоме. Текст клятви Гіппократа було видозмінено та переписано, оскільки він містив сумнівні з точки зору сучасного суспільства «мотиватори» і обов'язки.

ВІДОМІ ВИСЛОВИ ГІППОКРАТА

- Шлюб – це лихоманка навиворіт: починається жаром, а закінчується холодом
- Лікар – філософ: адже нема великої різниці між мудрістю й медициною
- Лікує хвороби лікар, але виліковує природа
- Протилежність лікується протилежним
- Усунь причину, мине й хвороба
- Ні ситість, ні голод і ніщо інше не добре, якщо перевищити міру природи
- Медицина воістину є найблагороднішим з усіх мистецтв
- Людина повинна знати, як допомогти собі самій, коли хворіє, маючи на увазі, що здоров'я є найбільшим багатством людини

1) ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

- **Аристотель** (4 ст. до н. е.) вперше зробив спробу систематизувати, критично осмислити та узагальнити накопичені людством знання про рослинний та тваринний світ.
- Погляди в галузі ботаніки розвинулися у творах його учня **Теофраста** (4-3 ст. до н.е.), який у трактаті «Про історію рослин» викладає погляди на будову та розмноження рослин.

1) ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

- лікарі **Александрійської школи** (IV—III ст. до н. е.)
- праці римських учених (грецькі назви були перенесені на латинський ґрунт):
 - **Авл Корнелій Цельс** (кінець I ст. до н. е. — перша половина I ст. н. е.) — автор славетного трактату «Про медицину» (8 томів), де було закладено основи латинської медичної термінології (до цього часу користувалися грецькою)
 - **Клавдій Гален** (131—201 рр. н. е.) — грек, який писав грецькою мовою, але жив і працював у Римі (багатотомні твори з анатомії та фізіології).

1) ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

- Енциклопедична праця «Природнича історія» («*Historia naturalis*») **Плінія Старшого** (23—79 pp.) (зібрав та систематизував велику кількість відомостей про рослинний і тваринний світ з творів грецьких та римських авторів: 37 книг, з яких 8 – ботаніка, 8 – лікарські рослини, 1 – антропология і фізіологія людини, 5 – лікарські засоби тваринного походження)
- «Природничі проблеми» **Луція Аннея Сенеки** (I ст. н. е.).

1) ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

- XII ст. – латиною був перекладений знаменитий «Канон лікарської науки» таджицького вченого **Ібн-Сіні, чи Авіцени** (980—1037 рр.) (до кінця XVI ст. був основним навчальним посібником з медицини в Європі).
- «Салернський кодекс здоров'я» лікаря і філософа **Арнольда із Віланови** (приблизно 1235—1311 рр.) (викладено латинськими віршами).

1) ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

- **Епоха Відродження** – поживлення в галузі біологічних та медичних досліджень (опис тваринного та рослинного світу, посилений інтерес до анатомії людини).
- Вчені 15-16 ст. (Леонардо да Вінчі, Везалій, Євстахій) вперше почали вивчати анатомію на людських трупах.
- **Леонардо да Вінчі** (15-16 ст.) вивчав будову людського тіла і залишив понад 200 аркушів анатомічних малюнків.
- Розвиток фізіології (**Вільям Гарвей**).
- Закладаються основи міжнародної медичної термінології.
- Система **Карла Ліннея** (18 ст.) («Основи ботаніки», «Філософія ботаніки», «Роди рослин», «Система рослин» тощо). Ввів біномінальну номенклатуру (кожен вид визначався двома латинськими назвами: родовою та видовою). Основні принципи класифікації рослин збереглися до наших днів.

1) ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

- У XVII—XIX ст. латинською мовою написані праці М.В. Ломоносова (1711—1765 рр.), М.І. Пирогова (1810—1881 рр.), відомого фармаколога І.Є. Дядьківського (1784—1841 рр.).
- Наукові дисертації до XX ст., історії хвороб, п'ять перших російських фармакопей (до 1866 р.) – латинською мовою
- В Україні: Ю. Дрогобич (бл.1450—1494 рр.), С. Оріховський (1513— 1566 рр.), І. Домбровський (поч. XVII ст.), Григорій Сковорода (1722—1794 рр.) та багато інших.
- 1589 р. – заснована Києво-Могилянська академія, де всі науки, крім слов'янської граматики та православ'я, викладалися латинською мовою. Вихованці спілкувалися латиною як в академії, так і вдома.

2) ЗРУЧНІСТЬ ДЛЯ ПОБУДОВИ СКЛАДЕНИХ ТЕРМІНІВ

- Латина залишається джерелом творення міжнародних номенклатур, нової наукової лексики.
- Маючи фіксоване значення, греко-латинські словотвірні елементи дозволяють дати точне визначення нового поняття або назви, вказати на характерну особливість, відмінну ознаку тієї або іншої речовини, явища і т. п. Так утворюються назви нових невідомих захворювань, симптомів, вірусів, мікроорганізмів, а також назви нових лікарських препаратів.
- *gastrectomia* = видалення шлунку
- Для створення нових термінів використовуються латинські або латинізовані грецькі корені (апендицит, креатинін, цистоскоп, епінефрин, стрептокок etc.)
- Близько половини термінів створені протягом останнього століття.

3) МІЖНАРОДНА МОВА

- Латинська мова – «мертва» мова, тому вона не розвивається, не змінюється і не належить жодній країні чи нації.
- Має безліч переваг: постійність, інтернаціональність та нейтральність.

**Non tam praeclare est scire Latine, quam
turpe nescire**

*Не так похвально знати латинську
мову, як ганебно не знати її*

**In via est in medicina via sine lingua
Latina**

*Немає шляху в медицині без
латинської мови.*

МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

- Медична термінологія – сукупність термінів, які використовуються для опису людського тіла (компоненти, процеси, стани), а також процедур, які виконуються над ним.
- ✓ Клінічна термінологія (переважно грецького походження : e.g. *cardiologia, nephropathia, gastritis*)
- ✓ Анатомічна термінологія (*Nomina Anatomica*) (питомо латинські терміни: e.g. *cor, ren, ventriculus*)
- ✓ Фармацевтична термінологія (рецепти; стандартна міжнародна номенклатура ліків)

- Французького походження: e.g. *massage, passage, plaque, pipette, bougie*
- Італійського походження: e.g. *varicella, belladonna, influenza*

МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

- ВООЗ видає Міжнародну Фармакопею («Pharmacopoea Internationalis») — перелік міжнародних латинських назв лікарських препаратів. Латиною в багатьох країнах прописуються рецепти.
- Анатомічна номенклатура: міжнародні конгреси анатомів:
 - Базель (Швейцарія) – у 1895 році,
 - Ієн (Німеччина) – у 1935 році,
 - Париж в 1955,
 - Нью-Йорк – у 1960,
 - Вісбадені (Німеччина) – у 1965.

МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

- 1970 р., Ленінград – IX Міжнародний конгрес анатомів, гістологів і ембріологів; було прийнято Міжнародну латинську гістологічну номенклатуру.
- 1867 р., Париж – Міжнародний ботанічний конгрес; ухвалено перші «Закон ботанічної номенклатури».
- 1905 р. – вперше опубліковані Міжнародні правила зоологічної номенклатури.
- У кожному зі згаданих кодексів є стаття, у якій йдеться про те, що наукові назви усіх систематичних груп рослинного та тваринного світу (таксони) **повинні бути латинськими або латинізованими.**

Латина і термінологія

- Латина була і залишається основою для формування термінологічної та інтернаціональної лексики.
- Соціально-політичні, філологічні, математичні, технічні, медичні, юридичні та інші наукові терміни переважно латинського походження.

• Абітурієнт	• Доктор	• Легальний	• Рекламація
• Автор	• Доцент	• Лектор	• Ректор
• Адаптація	• Екзамен	• Лекція	• Республіка
• Адвокат	• Ефект	• Ліберал	• Реформа
• Акт	• Імперія	• Лінія	• Санаторій
• Активний	• Інспектор	• Література	• Синус
• Акція	• Інститут	• Мінус	• Соліст
• Амбулаторія	• Інструмент	• Нотаріус	• Студент
• Армія	• Комісія	• Об'єкт	• Суб'єкт
• Артист	• Компроміс	• Партія	• Трансляція
• Аспірант	• Конгрес	• Пасивний	• Університет
• Атестат	• Консиліум	• Плюс	• Факультет
• Аудиторія	• Конституція	• Позиція	• Федерація
• Гонорар	• Консультація	• Прогрес	• Фінал
• Демонстрація	• Конференція	• Пролетаріат	• та ін.
• Дефект	• Корпус	• Професор	
• Диктант	• Косинус	• Процес	
• Диктатура	• Культура	• Реалізм	
• Директор	• Лабораторія	• Регрес	

Скорочення *a.m.* – *ante meridiem* (до полудня), *p.m.* – *post meridiem* (після полудня), *a.D.* – *anno Domini* (року Божого), *etc.* – *et cet̃era* (і так далі), *e.g.* – *exempli gratia* (наприклад).

Чи знаєте ви, як називається
цей знак?

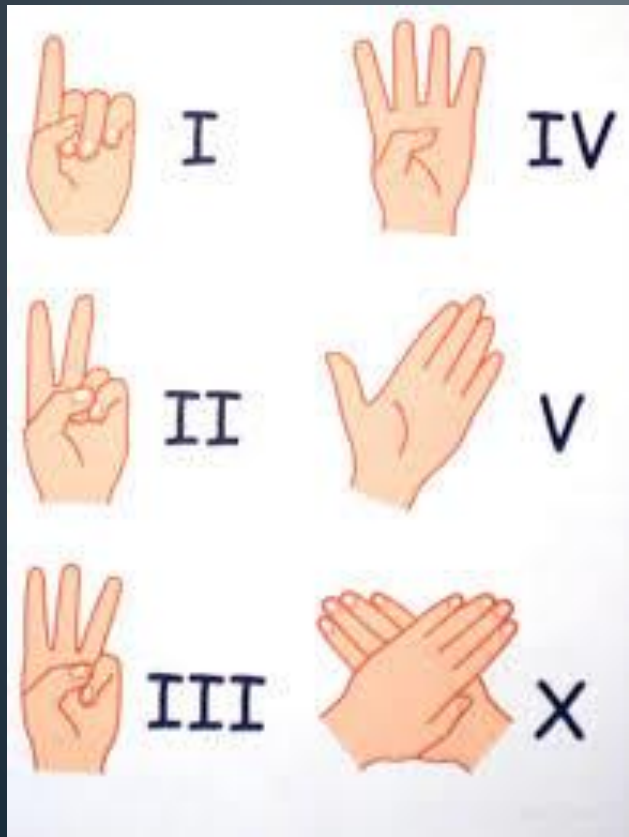
Et – & – & – & – &

Авторство амперсанда приписують Марку Тулію Тірону, відданому рабу та секретареві Цицерона.

Навіть після свого звільнення від рабства, Тірон продовжував записувати промови Цицерона. До 63 р. до н. е. він створив свою систему скорочень прискореного письма, називану «тіронівськими знаками» (лат. *Notæ Tironianæ*, оригінали не збереглися), якими користувалися до XI ст. Тірон вважається також засновником римської стенографії.

Латинська буквенна нотація утвердилась як загальноприйнята й збереглася до наших днів.

Римські цифри використовуються для позначення дат, вони присутні в іменах монархів, ми щодня бачимо їх на циферблатах годинників і в назвах вулиць.

Ut Queant Laxis (Гимн Святому Іоанну)

Гвидо д'Арецо
(около 991-1033)

Ut que - ant la - xis, Re - so - na - re fi - bris, Mi - ra
ges - to - rum, Fa - mu - li tu - o - rum, Sol - ve pol -
lu - ti, La - bi - i re - a - tum, Sanc - te Jo - han - nes.

Перевод

Так слуги твої могут ослабшими голосами прославить чудеса твоїх
деяний, очистив вину с наших грішних уст, о, Святой Іоанні!

Перевод А.Гервін

Медична та біологічна латина

Давня традиція використання латинської мови в медицині служить об'єднувчим фактором для медиків усього світу й для уніфікації медичної освіти. Знання латини дозволяє лікарям різних країн без зусиль розуміти один одного. Понад 60% їх професійної лексики складають запозичення з латинської та давньогрецької мов.

Звичними для нас давно вже стали такі латинські слова як *мікстура*, *вакцина*, *ін'єкція*, *імунітет*, *пацієнт*, *санітар*, *рецепт* тощо.

Геральдична латина. Латинські девізи, печатки, герби

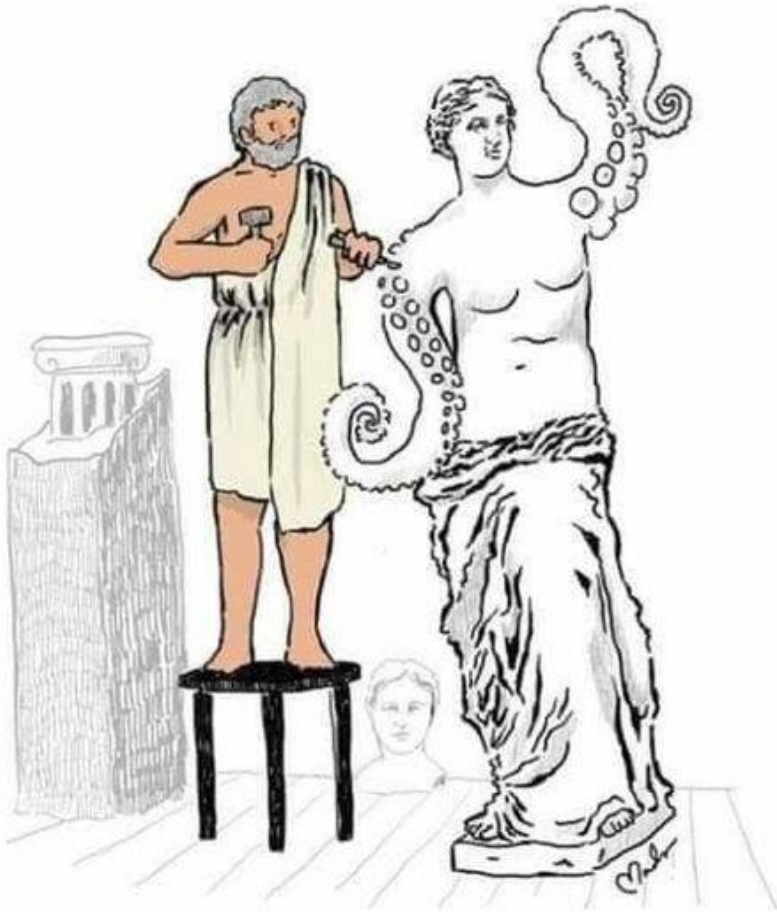
Висловлювання латиною стали основою для гасел низки країн. Латинські девізи можна знайти на різноманітних пам'ятках, тріумфальних арках, стелах, обелісках, будівлях, а також на книгах і екслібрисах, знаменах і гербах.

Gens una sumus (Ми – одне плем'я) – девіз Міжнародної організації шахістів, *Deo juvante* (З Божою допомогою) – напис на гербі князівства Монако.

Власні девізи мають і вищі навчальні заклади: гасло *Utilitas, Honor et Gloria* (Користь, честь і слава) належить Київському Національному університету імені Тараса Шевченка, *Cognoscere, docere, erudire* (Пізнавати, навчати, просвіщати) – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, *Litteris et artibus* (Науками і мистецтвами) – Національний університет «Львівська політехніка».

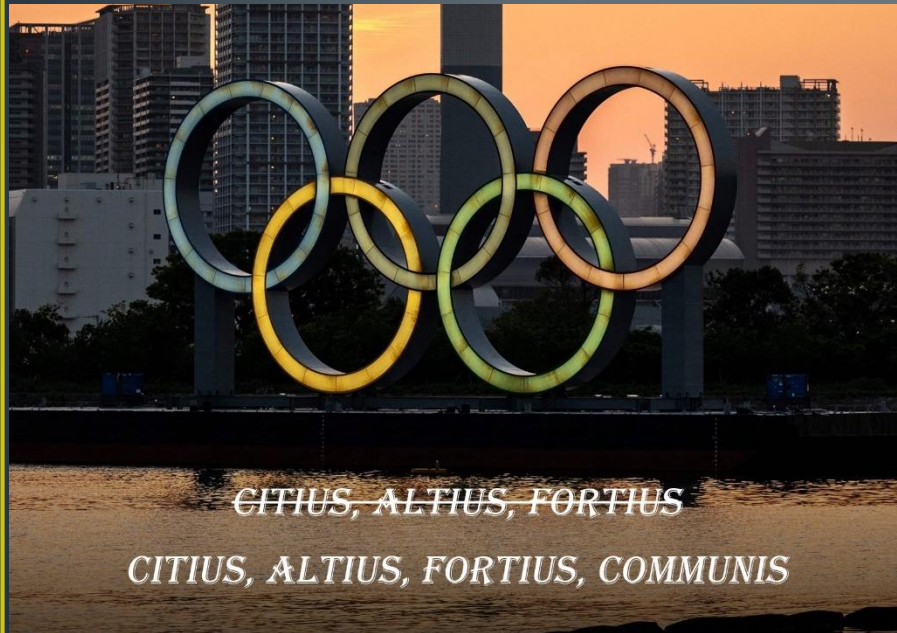
Латина у мистецтві та літературі

**Eo modo horribile visu est.
Sine bracciis melius erit.**

Без латинської мови
неможливо уявити собі
західноєвропейське
мистецтво й літературу,
знання латини сприяє
глибшому розумінню
зображень і символів, а
латинські фрази
ілюструють християнські
та античні сюжети.

Відомі українські роди прикрашали свої герби, зокрема, такими девізами: *Armis et labore* (Зброєю та працею) Гудовичі; *Fieri praestat quam nasci* (Перевершує справами, а не походженням) Завадовські; *Famam extendere factis* (Славу примножувати справами) Розумовські.

Одним з найновіших символів Європи є девіз Європейського союзу *In varietate concordia* (Єдність у різноманітті), затверджений 2000 р.

Девіз Олімпійських ігор *Citius, altius, fortius!* уперше було озвучено у 1924 р. на літніх Олімпійських іграх у Парижі.

У квітні 2021 року виконавчий комітет міжнародного олімпійського комітету підтримав пропозицію його голови Томаса Баха щодо доповнення девізу: *Citius, altius, fortius — communis* (Швидше, вище, сильніше – разом!)

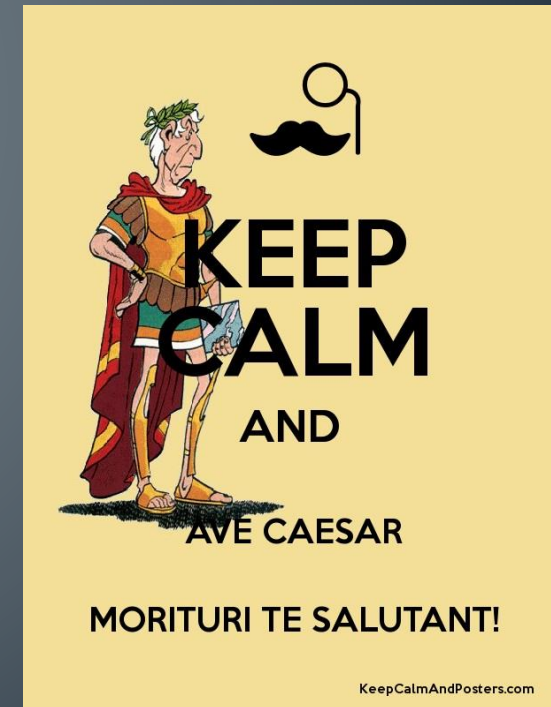

Крилата латина

Завдяки своїй тривалій і змістовній історії, латинська мова надзвичайно багата на лаконічні й афористичні формулювання, що зображають або підсумовують досвід у різних сферах діяльності й використовуються в літературній та розмовній мовах.

Серед них ми можемо знайти афоризми життєвої мудрості (прислів'я, приказки тощо), вирази з області наукового знання (медицина, юриспруденція тощо), цитати з літературних творів, а також вислови відомих історичних діячів, зобов'язані своєю появою конкретній ситуації.

Сентенції

LATIN STUDENT

what my friends think I do

what my parents think I do

what my teacher thinks I do

what society thinks I do

what I think I do

what I really do

LATIN TEACHER

What my friends
think I do

-us	-i	-a	-ae
-i	-orum	-ae	-arum
-o	-is	-ae	-is
-um	-os	-am	-as
-o	-is	-a	-is
-us	-us		
-us	-um		
-ui	-ibus		
-um	-us		
-u	-ibus		

What society thinks
I do

What my students
think I do

What I think I do

What I actually do

Types of Headaches

Migraine

Hypertension

Someone taking
20 minutes to translate
3 words

Stress

Я змусив би всіх вчити англійську, а потім найбільш здібних - вчити латину як честь, а грецьку - як нагороду.

Вінстон

англійський політик XX ст.

Черчилль,

Що стосується мене, я вірю в граматику, але я не розуміла її по-справжньому до тих пір, поки не познайомила з латиною - і це був подарунок, справжній подарунок.

Маргарет

екс-прем'єр-міністр Великої Британії

Тетчер,

ЛАТИНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Поширеність латинської абетки

Темно-зеленим позначено країни, в яких латиниця - єдина абетка для офіційних мов; світло-зеленим - країни, де латиниця на офіційному рівні співіснує з іншими системами письма.

- Римляни запозичили алфавіт у VII ст. до н. е. у греків

Архаїчна латинська абетка у порівнянні з класичною

А	В	С	Д	Е	F	І	В	⊗	І	К	Л	Ѓ	Г	Ш	О	Р	М	Q	Р	ς	Т	Υ	Χ	Φ	Υ	Ь	8
А	В	С	Д	Е	F	Z	Н		І	К	Л	М	Н		О	Р		Q	Р	S	T	V	X		Y		

- Первісно складався з 21 літери.
- Букви *с* та *g* не розрізнялися до III ст. до н. е.
- У I ст. було введено літери *y*, *z*, буквосполучення *ph*, *rh*, *ch*, *th*.
- З XI століття було введено літеру *-w* у варваризмах для передачі власних та географічних назв.
- У XVI ст. Petrus Ramus ввів *i* та *u*, і латинський алфавіт уже мав 25 графем.
- У такому варіанті латинська графіка існує й понині.

- Ff еф [f] fatum, furunculus, familia, facies, farina
- Gg ге [g] gloria, gaster, gutta, glandula, gemma
- Hh ха [h] homo, hora, habitus, herba
- Ii і [i] imago, infusum, spiritus, internus, inferior
- Jj йот [j] iubeo, ieiunum, iugum, maior, iecur
- Kk ка [k] Kaeso, skeleton, keratoma, kefir, kinesis

Літера j вживається лише перед голосними на початку слова і складу. У багатьох виданнях літера j не вживається; для позначення звука [й] зберігається літера i

Літера Kk зустрічається лише у словах Kalendae (календи) та Caeso (власне ім'я).

- Ll ель [l] locus, labium, lamina, linea, longus, lac
- Mm ем [m] mater, mamma, magnus
- Nn ен [n] novus, naris, nomen, natura, numerus
- Oo о [o] origo, oculus, os, odor
- Pp пе [p] pater, palatum, penna, papilla, pilula

- Qq ку [k] aqua, antiquus, Quercus, quadratus
- Rr ep [r] ratio, ramus, rarus, radius, remedium
- Ss ec [s] sol, fossa, sulcus, sal, sinister, sanus
- Ss ec [z] rosa, incisura, necrosis, organismus
- Tt te [t] tabella, tibia, totus, tunica, tabuletta
- Uu y [u] umbra, uvula, unus, ulcus

Вживається лише у сполученні з u і читається як [кв]

s та ns між голосними читаються переважно (за винятком слів, запозичених з грецької мови) як [з], [нз]. В інших позиціях – як [с]

- Vv ве [v] vacuus, valetudo, vivus, vertebra, vena
- Xx ікс [ks] simplex, radix
[kz] exemplar
- Yy іпсилон [i] tyrranus, hydrops, cyaneus, butyrum, myologia, tympanum
- Zz зета [z] zona, Zygoma, zona, zonula, horizontalis

- **x** читається як [кс].
- між двома голосними, другий з яких наголошений, вимовляється як [кз].

Ww використовується лише у власних назвах: syndromum Wilsoni, unguentum Wilkinsoni

ВИМОВА ПРИГОЛОСНИХ

- **с** /ts/ перед /e, i/
cérvix, cýstis, caécum, medicina
- /k/ перед а, о, у, приголосним та наприкінці слова
cáput, cósta, cutis, crísta, lac, occipitalis
- **g** /g/ **glandula, gravis**
- **i** /i/ **jejunum**
- **К** /k/ лише у запозиченнях: **skeleton, keratitis**

ВИМОВА ПРИГОЛОСНИХ

- **l** /l'/ **longus**
- **s** /z/ між голосними та між голосним і m або n:
mensis, casus, nasalis
/s/ в інших випадках:
sanus, costa
- **x** /ks/ **lex**
/gz/ між голосними: **examinatio, exemplum**
- **z** /z/ у грецьких словах: **zona**
/ts/ у інших словах: **Zíncum, influénza**

ДИФТОНГИ

- **au** /au/ **áuris, Aurum**
- **eu** /eu/ **pléura, pneumonia**

NB!!! У закінченнях **-eus, -eum** літери **e** та **u** не становлять дифтонг.

ДИГРАФИ

- **ae/oe** /e/vertebrae, aegrotus
oedema, coena

NB!!! :

- **áër** /a-er/
- **díploë** /diploe/

СПОЛУЧЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ З -h

!!! Лише у словах грецького походження:

- **ch** /h/: **núcha** /nuha/
- **ph** /f/: **ráphe** /rafe/
- **rh** /r/: **rhéxis** /reksis/
- **th** /t/: **thórax** /toraks/

NB!!! У термінах негрецького походження вимовляються відповідно до правил мови-джерела::

Французька: dragée, chancre

Англійська: shunt

Німецька: Spatel, Stamm

ВИМОВА БУКВОСПОЛУЧЕНЬ

- **ngu** /ngv/ перед голосним: **língua, sanguis**
/ngu/ перед приголосним: **ángulus**
- **qu** /kw/ **áqua**
- **su** /sv/ перед голосними a,e: **suávis**
/su/ у інших випадках: **súlcus**
- **ti** /tsi/ перед голосним: **spátium,**
articulátio, injectio
/ti/ перед приголосним;
у сполученнях -xti-, -sti-, -tti-
tíbia, óstium, mixtio

ВПРАВИ

anat'omia, art'eria, em'ulsum, l'amina, gangra'ena, abd'omen,
f'ovea, 'ala, mel, l'apis, m'ior, oes'ophagus, f'ibula, f'emur,
l'inea, 'aspera, 'error, p'alma, p'yramis, praepar'are,
infund'ibulum, d'actylus, r'egio, medianus, s'aepe, pariet'alis,
inf'erior, eruditus, aur'icula, ant'erior, d'iploë, epid'ermis,
membr'ana, aeth'ylum, paediat'er, man'ubrium, n'uclei, Europa,
hypog'astrium, id'aeus, 'Aloë perin'aeus, v'ena, h'umerus,
syst'ema, autops'ia, praecipit'atum, ging'iva, 'ulna, g'yrus, 'uvula,
Crata'egus, h'epar, h'ilus, aequ'al'is, aegr'otus, aponeur'osis,
glut'aeus, caud'al'is, d'yspnoë, neurocr'anium, neuralg'ia, 'auris

ana — порівну, dens — зуб, pes — нога, flos — квітка, manus — рука, facies — обличчя, поверхня, apis — бджола, Viola — фіалка, avis — птах, aorta — аорта, animal — тварина, fossa — яма, Salvia — шавлія, littera — літера, nervus — нерв, vas — судина, vena — вена, rete — сітка, vertebra—хребець, sapo — мило, pus — гній, truncus—стовбур, frons — лоб, dies—день, bovinus—бичачий, frigidus—холодний, internus—внутрішній, iecur — печінка (тваринна), impar — нерівний, majalis — травневий, pyramis — піраміда, juvenus — молодість, Jupiter — Jovis (род.відм.) — Юпітер, римський верховний бог, iuvare—допомагати, iucundus — приємний, jugularis — яремний, linimentum — рідка мазь, Julius — Юлій, чоловіче ім'я, iacere — лежати, immobilis — нерухомий, embryo— ембріон, iodum — йод, Juniperus — ялівець, Juglans — волоський горіх, innominatus — безіменний, jejunum — порожня кишка, gaster — шлунок, digitus — палець, gutta — крапля, genu — коліно, lege artis — за законом мистецтва, glycerinum — гліцерин, vulgaris — звичайний, glandula — залоза, gracilis — тонкий, приємний, signatura — позначення, mucilago — слиз, gemma — брунька, sagittalis — стрілоподібний, gelatinosus — желатиновий, vagus — блукаючий; homo — людина, herba — трава, hepar — печінка, habitus — зовнішній вигляд, humus — земля, hyoideus — у анатомії — під'язиковий, буквально — схожий на свиняче рило, блювотний корінь, hypnosis — сон, Hippocrates — Гіппократ, Hydrargyrum — ртуть, hirudo — п'явка, humerus — плечова кістка, плече, hydrops — водянка, Hydrogenium — кисень, habere — мати, hepatitis — гепатит, herpes — пухирчастий лишай;

mel — мед, fel — жовч, sal — сіль, sol — сонце, folium — листок, ala— крило, pulmo — легеня, Plantago — подорожник, oculus — око, myologia — наука про м'язи, longus — довгий, latus — широкий, mandibula — нижня щелепа, oleum — олія, valvula — клапан, lupus — вовк, locus — місце, cartilago, — хрящ, ligamentum — зв'язка; skeleton (варіанти: sceleton, sceletum, skeletum) — скелет, kefir — кефір, Kalium — калій, Kalendae — календи, перший день кожного місяця, keratitis — запалення рогової оболонки, Kaolinum — біла глина.

cíto, scátula, cýstis, céntum, calcária, cápsula, cóelia,
cávum, capítulum, córpus, cúbitus, consílium, cóndylus,
bácca, báccae, cósta, sáccus, sácci, médicus, médici,
cytológia, contúsio, salicýlicus, músculus, Cacáo, cárbo,
cáusa, caústicus, cáuda, ácidum, cáecum, cérvix, céra,
coerúleum, cámpus, citíssime, cerebéllum, vaccínium,
cránium, ócciput, céler, decóctum, cálor, accessórius,
cyánus, cruciátus, célula, coccýgeus, búccae

stérnum, fóssa, fissúra, rádix, scápula, secúndus,
impréssio, calx, scríbere, os, spína, sínus, petrósus, mens,
óssa, násus, dósis, básiis, sterilisáre, plásma, mixtúra,
organísmus, lordósis, tuberósitas, lóbus, ápex, Orýza,
mucósus, dénsus, hypoglossális, eczéma, bénzoë,
influénza, faex, abscéssus, déxter, spongiósus,
gelatinósus, Zíncum, thórax, transfúsió, axúngia,
Oxygénium, xiphoídeus, Aethazólum, zóna, zygóma,
zoológia, sigmoídeus, horizontális, úsus, díes, benzóicum

lódum, iódidum, iodofórmium, iodátus, jécur,
intestínium, júnior, Juníperus, ádjuvans, májor,
junctúra, jejúnium, infúsum, ilíacus, ímpar, május,
immatúrus, júgum, hómo, Hydrárgyrum, Július
gánglion, majális, injectábilis, hormónum, gála,
gáster, gingíva, Hydrogénium, immóbilis, Heliánthus,
índex, génu, glóbulus, hépar, Hippócrates, húmerus,
glándula, adhaesívum, gémma, hóra, adhibére,
Hórdeum, gútta, gústus, hydrólýsis.

Quércus, sángris, quántum, quínque, quártus, ángulus,
líquor, áqua, oblíquus, quáttuor, quíntus, squáma,
linguláris, sublinguális, líquidus, sanguíneus, unguéntum,
Equisétum, quadrátus, quíes, terminátio, júctio, suíllus,
óstium, articulátio, solútio, operátio, combústio,
auscultátio, palpátio, Tormentílla, potentílla, factítium,
fúctio, destillátio, sterilisátio, Tília, Gentiána, abdúctio,
béstia, eminentia, tibia, injéctio, periósteum, spátium,
digéstio, substántia, míxtio, Liquirítia.

núcha, chóle, chórda, chárta, phálanx, diaphrágma, thórax,
phárynx, rhizóma, diphthería, rhéxis, rheumatísmus, Théa,
ophthálmicus, hypothermía, synchondrósis, íschium, Altháea,
brónchus, Sáccharum, rhinorrhagía, therapía, thrómbus,
Chamomílla, splanchnológia, phenólum, Phósphorus,
tendinopathía, Hippóphaë, thyroidítis, sýmphysis, Méntha,
Thermópsis, áether, thermómetrum, mesencéphalon,
Éphedra, oligocytaemía, Rhéum, rhinítis, rheumatísmus,
polytrichía, Glycyrrhíza, dysphagía; rhizóma, rhámnus
cathártica, glycaemía; dactylalgía, rháphe, phagocytósis.

I. Прочитайте вслух, зверните́ внима́ну на вимову дифтонгів ae, oe, au, eu:
Octoestrólum, Oestradiólum, Haematogénium, paediatér, idáeus, oedéma, áër, Aëvítum, pro roentgéno, purpúreus, Áurum, áureus, Raunatínium, Rhéum, Hippóphaë, seu, praescribere, áuctor, Foenículum, Eucalýptus, Hieróchloë, Leucogénium, Eucómnia, Cratáegus, audíre, lúteus, Aloë.

II. Прочитайте, зверните́ внима́ну на вимову диґрафів ch, ph, th, rh:
chóle, Phósporus, Théa, rhizóma, Rhéum, Orthosíphon, Chlórum, Rhámnus cathártica, Líthium, Chamomílla, phóbia, Rhus, Thiopentálum, Thyreoidínium, pharmacopóea, chárta, Chenopódium, Schizándra, Méntha, Chína.

III. Прочитайте, зверните́ внима́ну на вимову букви c:
céra, scátula, sácculus, coerúleum, Cítus, Cacáo, Cucúrbita, cytológia, Tetracyclínium, Cimicifúga, bácca, báccae, baccárum, báccis, médicus, médici, médico, Rícinus, Acácia, cíto, salicýlicus, vaccínium, decoctum, Sálvia, Cinnamómum cámphora, Cássia, Caléndula, Centáurea cyánuus, cum, ácidum, gúmmi Armeníacae.

IV. Прочитайте, зверните́ внима́ну на вимову букв j, i:
majális, Iódum, medicátus, jécur, jaborándi, Juníperus, Júglans, Iodinólum, adjúvans, májor, Tríticum, Línum.

V. Прочитайте, зверните́ внима́ну на вимову букв h, g:
Hydrárgyrum, hómo, hormónium, Hydrogénium, Sénega, éxtraho, Haematogénium, coggýgria, Urgínea, Heliánthus, Gossýpium, glándula, gémma, hóra, adhibére, gútta, gangraéna.

VI. Прочитайте, зверніть увагу на вимову букви k:

Kálium, Kalánchoë, kéfir, hypoglykaémicus, Vikasólum, Schostacóvsky.

VII. Прочитайте, зверніть увагу на вимову букви s:

séu, Rósa, Insulínium, síccus, súccus, súccis, Sálep, púlsus, pásta, scríbere, Capsélla búrsa-pastóris, sinapismáta, Scutellária, Artemísia absínthium, Gínseng, mássa, pásta, sérum, antidysentéricus, úsus, díes, emplástrum.

VIII. Прочитайте, зверніть увагу на вимову буквосполучень qu, ngu:

Quércus, quínque, áqua, liquefactum, língua, unguéntum, Sanguisórba, sublinguális.

IX. Прочитайте, зверніть увагу на вимову буквосполучення ti:

solútio, míxtio, combústio, Tília, Tormentilla potentilla, factítium, destillátio, Gentiána, Liquirítia, annotínus, Stróntium, sterilisátio, substántia.

X. Прочитайте, зверніть увагу на вимову букв z, x:

Orýza, calx, exsiccáre, Echinopánax, mixtúra, Taráxacum, Aethazólum, Zéa, Zíncum, rádix, Oxycóccus, lex, benzóicum, bórax, axúngia, Glycyrrhíza, Fílix, faex, Cocarboxylása.

XI. Прочитайте, поясніть правила читання, виділіть грецькі терміноелементи, де це можливо:

Synoestrólum, arvénsis, líquor, Anaesthesínium, Norsulfazólum, Iodolipólum, glykaémia, cóquere, extráctum, butýrum, officína, básis, pínguis, Strophánthus, antíquus, exémpLAR, elíxir, Períploca, infúsum, Erythromycínium, Cyclopropánium, Scopólia, gratíola, fríctio, inhalátio, saépe, aegróta, gargarísma, ménsa, vása, Doxycyclínium, Diaphyllínium, Dexamethasón, Dipyridamólum, Cycloplatín, Dihydrál, hypertrophía, dystonía, sýnthesis, Diaethylstilboestrólum, Syntocaín, Pyranál, injéctio.

I. Прочитайте словосполучення:

Vesíca biliáris – жовчний міхур; **plícae gástricae** – шлункові складки; **árex pulmónis** – верхівка легені; **dórsu(m) línguae** – спинка язика; **pars nasális** – носова частина; **córpus adipósum búccae** – жирове тіло щоки; **os zygomáticu(m)** – вилична кістка; **córn(u) supérius** – верхній ріг; **múscu(l)i diaphrágmatis pélvis** – м'язи діафрагми таза; **pars thyropharyngea** – щито-глоткова частина; **phalánges dígiti** – фаланги пальця; **os occipitále** – потилична кістка; **vértebrae cervicáles** – шийні хребці; **óssa thorácis** – кістки грудної клітки; **medúlla óssium rúbra** – червоний кістковий мозок; **córpus maxíllae** – тіло верхньої щелепи; **lámina perpendicularáris** – перпендикулярна пластинка; **procéssus pterygoídeus** – крилоподібний відросток; **túba auditória (auditíva)** – слухова труба; **fissúra petrosquamósa** – кам'янисто-луската щілина.

Áqua Ménthae – м'ятна вода; **córtex Quércus** – кора дуба; **rádix Glycyrrhízae** – корінь солодки; **tabuléttae “Aëronum”** – таблетки “Аерон”; **spíritus aethýlicus** – етиловий спирт; **sírupus Áloës cum Férró** – сироп алое із залізом; **súccus Kalánchoës** – сік коланхое; **Hydrárgyri óxydum flávum** – жовтий окис ртуті; **óleum jécoris Asélli** – риб'ячий жир (трісковий); **tinctúra Schizándrae** – настоянка лимонника; **balsámum Schostakówsky** – бальзам Шостаковського; **unguéntum Wilkinsóni** – мазь Вількінсона; **extráctum Althaéae síccum** – сухий екстракт (кореня) алтеї; **solútio Euphyllíni** – розчин еуфіліну; **Aéther pro narcósi** – ефір для наркозу; **ádeps suíllus depurátus** – очищений свинячий жир; **solútio Phosphadéni** – розчин фосфадену; **Phthorbenzótéphum** – фторобензотеф; **Zínci óxydum** – окис цинку; **tabuléttae Phthivazídi** – таблетки фтивазиду; **Cálcii hypochlóridum** – гіпохлорид кальцію; **solútio Iódi spirituósa** – спиртовий розчин йоду; **unguéntum Xerofórmii** – мазь ксероформна.

Eczéma professionále – професійна екзема; **neoplásma malígnum** – злоякісне новоутворення; **gangraéna diabética** – діабетична гангрена; **anaemía alimentária** – аліментарна анемія;

3.Прочитайте, зверніть увагу на подвійні варіанти вимови літер c, s, x, z:

caries — карієс, костоїда, acidum — кислота, articularis — суглобовий, bacca — ягода, cylindricus — циліндричний, cor — серце, skeleton (sceletum) — скелет, cornu — ріг, ріжок, Cuprum — мідь, cutis — шкіра, clavicula — ключиця, cavitas — порожнина, заглиблення, cancer — рак, Calendula — календула, нагідки, butyrum Cacao — масло какао, Calcium — кальцій, occiput — потилиця, canalis — канал, collega — товариш по роботі, cerebellum — мозочок, cellula — клітина, cadaver — труп, costa — ребро, color — колір, bucca — щока,

casus — випадок, cataplasma — припарка, divisio — поділ, basis — основа, nasus — ніс, prognosis — прогноз, commissura — спайка, ossa — кістки, posterior — задній, saluber — здоровий, sapo — мило, spissus — густий, crassus — товстий, gargarisma — полоскання, sensus — відчуття, transversus — поперечний, transfusio — переливання (крові), Sulfur — сірка, plasma — плазма, spasmus — спазм, incisura — вирізка; externus — зовнішній, maximus — найбільший, index — вказівний палець, nux — горіх, simplex — простий, hexor — згинач, cortex — кора, extensor — розгинач, Xeroformium — ксероформ, mixtus — змішаний, examinatio — огляд, cossux — куприк, exulceratus — вкритий виразками, exitus letalis — смерть, laxans — послаблюючий, extremitas — кінцівка, extractum — витяжка, peroxydum — перекис, pix — смола, apex — верхівка, radix — корінь; benzoas — бензоат, trapezius — трапецієподібний, Zincum — цинк, Leuzea — левзея, horizontalis — горизонтальний, azygos — непарний, protozoa — найпростіші тварини, influenza — грип, zygotia — вилиця; Oryza — рис, zoon — тварина, zoster — пояс, zygotia — зигота, Zingiber — імбир, zyma — закваска.

1.Прочитайте слова, правильно вимовляючи диграфи та дифтонги:

aequalis — рівний, aegritudo — хвороба, haema — кров, gangraena — гангрена, змертвіння, aether — ефір, caecum— сліпа кишка, praesens — теперішній, dens praemolaris — малий кутній зуб, Graecus — грецький, sphaera — куля, Crataegus — глід, diaeta — спосіб харчування, phlyctaena — пухир на шкірі, Althaea — алтея, praescribere — приписувати, praematurus — передчасний, vertebrae — хребці; coeliacus — черевний, foetor — неприємний запах, сморід, poema — вірш, поема, oesophagus — стравохід, lagena — пляшка, arnoë — відсутність дихання, foetus — зародок, Foeniculum — кріп, фенхель, uropoeticus — сечотворний, oedema — набряк, haemoptoë- кровохаркання, coelia — черевна порожнина; ditivus — слуховий, trauma — травма, autopsia — розтин і огляд трупа, cauda — хвіст, autointoxicatio — самоотруєння, Aurum — золото, auscultare — вислуховувати, nausea — нудота, nauta — плавець, auris — вухо;

neurologia — вчення про нервову систему, pharmaceuta — фармацевт, neurocranium — череп, який містить мозок, Euphyllinum — еуфілін, genus neutrum — середній рід, leucocytus — лейкоцит, Eucalyptus — евкаліпт, rheumatismus — ревматизм.

1. Запам'ятайте правила вимови буквосполучень у словах грецького походження:

chole — жовч, bronchus — бронх, cholecystis — жовчний міхур, charta — папір, Chamomilla — ромашка, Chloroformium — хлороформ, stomachus — шлунок, chirurgus — хірург, arachnoideus — павутинний, Chelidonium — чистотіл, chronicus — хронічний, chloridum — хлорид, chorda—струна, ischiadicus — сідничний, ischuria — затримка сечі, splanchnocranium — вісцеральний череп, schema — схема, concha — раковина;

encephalon—головний мозок, aphonia — втрата голосу, lymphaticus — лімфатичний, nephritis—запалення нирки, diaphragma—діафрагма, перетинка, pharynx — глотка, phosphas — фосфат, phalanx — фаланга, кісточка пальця, pharmacon — лікарський препарат, ліки, xiphoideus — мечоподібний; Ichthyolum — іхтіол, asthenia — безсилля, asthma — астма, задуха, athleta — атлет, typhus exanthematicus — висипний тиф, thyreoides — щитоподібний, Thermopsis — термопсис, ethmoidalis — решітчастий, Terebinthina — живиця, labyrinthus — лабіринт, aethylicus — етиловий, catharticus — проносний.

raphe — шов, Rheum — ревінь, rhomboideus — ромбоподібний, rhizoma — кореневище, rhexis — розрив, rhachis — хребет, Rhamnus — крушина, rhythmicus — ритмічний, haemorrhagia — кровотеча.

1. Запам'ятайте правила вимови буквосполучень *ngu, qu, ti, su*:

distinguere — розрізняти, sublingualis — під'язиковий, singularis — одина, angulus — кут, fungulus — грибок, pinguis — жирний, Sanguisorba — родовик, lingua — язик, unguentum — мазь, ungula — копито;

squamosus — лускатий, quantitas — кількість, qualitas — якість, Equisetum — хвощ, quantum satis — скільки потрібно, antiquus — стародавній, античний, liquidus — рідкий, quaterni — по чотири, utraque — кожна з двох, frequens — прискорений, obliquus — косий, quadriceps — чотириголовий, quotidie — щоденно, Quercus — дуб, quindecim — п'ятнадцять, liquor — рідина, aqua — вода, coquere — готувати;

repetitio — повторення, palpatio — промацування, tinctura — настоянка, circulatio sanguinis — кровообіг, festinare — поспішати, periostitis — запалення окістя, constituens — формотворчий, Triticum — пшениця, tibialis — великогомілковий, ostium — отвір, vitium cordis — вада серця, otium post negotium — відпочинок після справи, titillatio — лоскотання, inflammatio — запалення, combustio — опік, mixtio — змішування; consuetudo — звичка, suaviter — приємно, consuescere — звикати, sua sponte — з власної волі, suus — свій, suadere — радити, пропонувати, sulcus — борозна, causa sui — річ у собі, suum cuique — кожному своє, suillus — свинячий.